

LUANG PRABANG

→ Laos

→ 16 tis. obyvatel staré město, 50 tis. nové

Do Laosu přijíždíme po dvou měsících strávených v buddhistickém světě. Chrámy s Buddhovými sochami se staly našim denním chlebem a vzrušují nás asi tolik jako gotické kostely u nás doma, tedy minimálně. Od historického Luang Prabangu nečekáme žádné zvláštní zážitky. Přesto překvapil. Více než mile.

Pokud v sobě některé jihoasijské město nashromáždilo všechno, co je na buddhismu sympatické, je to právě Luang Prabang.

Od roku 95 byl prohlášen UNESCEM za světové dědictví. Řekla bych, že plným právem, a nemám tím na mysli jen chrámové komplexy. Do každého města se zapisují emoce jeho obyvatel. V Luang Prabangu je dodnes cítit královská vznešenost. V kombinaci s francouzskou pohodovostí vytváří náladu, která je ve světě vzácná, ojedinělá a měla by se bránit a zachovat stejně jako jiné ohrožené druhy.

Luang Prabang mi připomíná muže v tom nejlepším smyslu slova, neboť v sobě nepotlačil nic ženského. Jako by na všechny atributy mužnosti – tvrdost, průbojnost, touhu vyniknout... jak je chápeme u nás, zvysoka kašlal. Je křehký jako sklo a filigránský jako oční chirurgie. Nesoutěží, neboť na prvenství neshledává nic zajímavého. Touží po harmonii. Na její nalezení je však příliš rozporuplný.

Tváří se, že na ničem nelpí, ale běda sáhnout mu na schémata. Má pravdu, ale často jen dílčí. Je empatický, ale jen v rámci svých stereotypů. Vyžaduje velikou oddanost, projevovanou však co nejzdrženlivěji. V dialogu ho baví odpor, ovšem výhradně souhlasný. Vztahy se ženami mu nevycházejí, jak by chtěl. Trápí se, důvody však ne a ne odhalit. Nejsem si jista, jestli vůbec chce. Přehledné a dostupné věci ho totiž nudí.

Vztah s tímhle typem muže připomíná plavbu po podzemní řece. Jde o období plné vnitřních zápasů. Potlačovaných konfliktů. Zpovědí obsahujících malé nesrovnalosti. Nocí plných nikdy nevyslovených dialogů. Snahou nezranit a touhy zařvat. Naučíte-li se netrvat na vysvětlení, smířit se s jinakostí, netoužit po pravdě, ale dokázat mávnout rukou v gestu *jedeme dál*, může vztah vydržet až do smrti. Jinak nutně vyústí do noblesního, avšak velice bolestného rozchodu. Není třeba se hrozit. Ke stylu takového muže patří velkorysost a něha i v roli odpůrce.

V každém případě má smysl takový vztah prožít. Tak jako má cenu prožít všechno, co vás poznamená. Jestli v dobrém, nebo špatném už je váš problém.

Luang Prabang bývalo královské město. I když hlavním správním střediskem Laosu je už dávno mnohem větší a důležitější Vientiane, kořeny laoské historie nás přivedou právě sem.

Když člověk nezaujatě pohlédne na polohu, kterou si Luang Prabang vybral, může jen s povzdechem uznat, že sotva mohl volit lépe.

Historická část leží na úzkém poloostrově mezi dvěma řekami. Ta první, významnější, je Mekong. Valí se lhostejně, kalně, hustě a účelově. Nad Mekongem se tyčí hora. Úpatí poseté domky a uličkami. Svahy s lesoparkem, chrámy, pěšinami a sochami Buddhů. Opačná strana hřebene je obtékána další řekou Nam Kchan. Je tropická, přejevnatá, nazelenalá, čistá. Pro lodní dopravu sice nepoužitelná, zato úchvatná už od pohledu.

Vše, co se jmenuje Luang Prabang za tímto přírodním vymezením, už je docela normální současné asijské město plné lidí, shonu, prachu a dneška. Má všechno, co má město mít, včetně mezinárodního letiště, nemocnice, kasáren, jenže zdaleka ne tak působivého, jako cípek, kde to všechno začalo.

Historie

Luang Prabang byl hlavním městem říše až do poloviny šestnáctého století. Středověká politika malého sevřeného státu, jakým byl

Langxang (dnes Laos), lavírovala, jak Češi bytostně chápou, mezi střídavým uzavíráním koalicí a válčení s mocnějšími sousedy – Barmánci, Vietnamci, Thajci a Číňany. Luang Prabang byl přece jen trošku moc na ráně, králi nakonec nezbylo, než se přestěhovat jižněji do nepůvabného, zato skrytějšího Vientianu.

Ovšem tradice, hrdost a důstojnost jako by zůstaly v Luang Prabangu. Zatímco se králové ve Vientianu hrdili o svá práva a území zejména s Thajci, v odstrčeném Luang Prabangu vzniklo začátkem osmnáctého století malé separé královstvíčko s vlastní správou, které se tvářilo, že ho politické pŕtky kdesi na jihu nezajímají. Jako vrchol drzosti dokonce uzavřelo mezinárodní pakt s Vietnamem. Vy nám ochranu, my vám daně. Nějakou dobu tahle dohoda fungovala. Jenže do místní politiky se čím dál hlasitěji navážela rozpínává Francie, která by v Indočíně ráda mluvila úplně do všeho a za to by si třeba odvezla nějaké ty suroviny. První, zatím zdvořilé vkročení do Laosu představovalo založení francouzského konzulátu. Vientiane se ošíval, Luang Prabang nebyl proti. Francouzi se tedy usídlili zde. Když se po pár letech Laos musel vzdát kusu svého území ve prospěch Francie, celkem logicky nabídl Luang Prabang, kterého se pro jistotu neptal.

Koloniální období Luang Prabangu, tak jako ostatně většiny koloniálních měst, prospívalo. Marná sláva, ti Evropané aspoň uměli stavět domy, které vydržely a navíc se v nich dalo bydlet.

Jenže nezávislost je víc než jakákoli, byť prospěšná forma poručnictví. Laos si na ni musel počkat až do roku 1954. O sféru vlivu tu začal soupeřit socialistický blok s Američany. V roce 1975 bylo rozhodnuto. Laos se stal lidově demokratickou zemí a vydrželo mu to dodnes.

Své historické drama souběžně prožíval i Luang Prabang. Mniši z jeho padesáti klášterů byli v duchu socialistické ideologie silně zredukováni, poslední laoský král Savang Vatthana, který zde bydlel v chrámu Haw Kham, byl i s manželkou a dvěma syny odvezen do internačního tábora, kde v osmdesátých letech zemřel na malárii; o osudu zbytku rodiny se cudně mlčí.

Momentální situace v laoské politice je poněkud schizofrenní. Tradiční Luang Prabang zasáhla zvlášť působivě. Socialismus rozhodně ano, ale tržně podnikatelský. Marxismus určitě ano, ale jedním z jeho zdrojů budiž buddhismus. Posledního krále jsme si sice zlikvidovali, ale kontinuita s monarchií necht je zachována. Jeden vzdělaný starousedlík vše shrnul do lakonické věty: „*Je to, jako kdybyste zabili papeže a teď lákali turisty do Vatikánu.*“

Luang Prabang však ježkovité sousto dokázal spolknout. Stal se fascinujícím městem živnostníků, mnichů a straníků, kteří tu žijí ve vzácné harmonii. Stačí pár hodin a stanete se dobrovolným zajatcem jeho atmosféry, v níž zvláchníte, zlenivíte a odpustíte celému světu.

Všední den mnicha

Každý Evropan má poměrně přesnou představu, jak buddhistický mnich vypadá – oranžové nebo vínové roucho, pravé rameno obnažené, oholená hlava, bosé nohy. Dokud se však nesetká s realitou, nedokáže odhadnout, kolik se jich v Asii za rozbřesku vyrojí. V Luang Prabangu jsou to stovky, možná tisíce. Ulice mezi přízemními domky získají oranžový nádech nejen svítáním, ale také kilometrovými frontami mnichů. Z klášterů se ozve zvuk *kaledetů*, což jsou sice zvony, ale bije se do nich jako do gongů, mniši se zvednou z rohoží, upraví si tógy, popadnou *thapeity* – kastrůlky na almužny a vyrazí sehnat něco k snídani.

Před každým obytným domem klečí postava, která z kotle naběračkou nabírá jídlo a ukázněně postupujícím je mnichům nakládá do *thapeitů*. Nebýt těch oranžových tóg, bude scéna velmi připomínat čínskou „závodku“. Něco tu však nehraje. Zatímco dárce v pokleku se tváří podlézavě, mniši zůstávají povzneseně neteční. Neděkují. Nenahlížejí do hrnce. Nekomunikují. Vzhledem k tomu, že jde o určitou formu žebrání, neboť mnich smí žít jen z toho, co dostane, přišlo mi jejich chování pozoruhodně klackovité. Zatoužila jsem dozvědět se více...

Už vím. Je to přesně naopak. Buddhistický mnich nežebře, ale poskytuje šanci k dobrým skutkům. Pokud tu někdo prokazuje do-

bro, je to právě on. Přijímá dar, čímž poctí především dárce, kterému pomáhá postoupit o krůček blíže k nirváně. Mnich se učí pokoře, a snaží se tedy prokazovat dobro, kde může. Geniální!

Člověk pochopí víc až ve chvíli, kdy se dozví, že DAR je fenomén, opředený v buddhismu strohými pravidly. Má svoji vlastní etiku, jejíž porušení připravuje darování o podstatu a smysl. Stojí zato se u ní chvíličku pozastavit.

Při obdarování musí být zachována tři dobra: dobrý dar, dobrý dárce, dobrý obdarovaný.

První znamená, že dar bude prospěšný. Jed sebevrahovi to asi nebude. Druhé, že dárce nemá nějaké postranní úmysly. Zjistnost a neupřímnost smysl daru spolehlivě hubí. Dar musel být nabyt čestným způsobem a musí být výhradně dárcův. Úplně nejlepší je, když se dárci jeví kvalita daru natolik vysoká, že si ho sám nezaslouží. Třetí, že i obdarovaný by měl být čestný a slušný. Sázka na mnicha je sázka na jistotu.

Ještě jedno pravidlo. Jakmile je dar jednou odevzdán, má se jím dárce přestat jednou provždy zabývat. Když si uvědomím všechny své malé hořkosti, které jsem jako dárce pocítovala při projevech nedostatečného vděku, když si přiznám, jak často u nás peněžitý dar splývá s pojmem kontrola, musím uznat, že tohle pravidlo přinejmenším – stojí za úvahu.

Po sedmé oranžová barva z ulic opadne. Mniši i s almužnami odcházejí do svých klášterů posnídat. Byla jsem příjemně překvapena obecnou pohostinností. Můžete se bez problémů zúčastnit, a to i v případě, jste-li žena.

Na druhou stranu, když jsem nahlédla do jídelních misek, nebylo mi zatěžko zdvořile odmítnout. Rýže, bambus, máta, také pražené larvy (ty jsem zkusila, ale tedy nic moc) nebo kobylky (ty jsem nezkusila. Představa tykadel zachycených mezi chrupem byla silnější než zvědavost).

V devět hodin, po společné modlitbě, se mniši stahují do ubytoven, aby mohli v klidu studovat náboženské texty. I sem je možné

nahlédnout, aniž by člověk pobuřoval. Nahlížela jsem sice nesměle, zato často a byla čím dál pobavenější. Ona se totiž atmosféra buddhistické ubytovny příliš neliší od toho, co známe z našich internátů.

Mnichem je možno se stát prakticky v každém věku, je však žádoucí, aby si tuhle roli každý muž odzkoušel na prahu dospělosti. O nos zavadí vůně tyčinek, o ucho kaskády mutujících hlasů. I přes to málo, co může mnich vlastnit, si hoši stihli v ubikacích vytvořit poměrně slušný binec. Posedávají na rohožích, náboženské texty nedbale pohozené opodál, vedou řeči. Podle výbuchů smíchu a zaujetí bych si troufla odhadnout, že světonázorové otázky zůstávají upozaděny. Jaksi bezděčně jsem se rozhlížela, jestli tu nezahlednu kovové skříňky s vylepenými slečnami, ale ne. (Na chrámových sloupech v Barmě jsem je však viděla! Fakt jo. Nejoblíbenější herečka, náležitě macatá, na barvotiscích hned vedle Buddha. My bychom si v kostele Aňu Gaislerovou asi pověsit netroufli.)

V poledne se mniši dočkají skromného oběda, se kterým musí vystačit až do druhého dne. Celé odpoledne mají vyhrazené pro samostudium. Což v praxi znamená najít přijatelný způsob, jak zahnat nudu. Hrají karty, šachy, bedminton, perou roucha, procházejí se po městě, čtou. Nevím přesně co, ale údajně mohou číst jakoukoli knihu. Den znovu končí společnou modlitbou, pak se rozloží rohože nebo hamaky, mniši se pořádně umyjí a doslova se slepicemi odcházejí spát.

Během pobytu v horách jsme několikrát přespali s nimi. Byli pohostinní, chudí, přátelští a zvědaví. Anglicky neuměli, tak se aspoň usmívali. Ačkoli se noční teploty pohybovaly těsně nad nulou, přikrývali se jen hubeňoučkými dekami. Není divu, že je karimatky a spacáky jako vynález ze západu uchvátily. Ochutnání večeře z náboženských důvodů odmítli, o snídani se bratrsky rozdělili. U studny jsem zahlédla jediný zubní kartáček na dvacet chlapů, tak nevím. Na rozdíl ode mě neměli vůbec žádný problém s tím, že s nimi ratejnu sdílí ženská.

Nepopírám, že ke všem náboženstvím chovám určitou skepsi, kdybych však jako kritérium sympatií měla použít sílu tlaku, kterými jednotlivá náboženství lisují jednotlivce, nejlíp mi ze srovnání vychází buddhismus. (Já vím, že nejde o náboženství a Buddha není bůh, ale to bych teď neřešila.)

Tenhle myšlenkový proud nikomu nic nevnucuje a dokáže ocenit i snahu. Buddha zavrhl jak požitky, tak sebemrskání. Nejdůležitější ze všeho je správná míra. Mít všechno, co potřebuji, ale potřebovat jen tolik, abych netrpěl. Což znamená přístřeší, roucho a jídlo. I klášterní život vykazuje značnou svobodomyšlnost. Obecně se má za prospěšné, aby každý muž určitou část života strávil v tichu klášterního rozjímání. Poprvé jako dítě ve chvíli, kdy samo dokáže odehnat vrány od misky. Podruhé jako jinoch, potřetí jako

dospělý chlap. Šedá je ovšem teorie a zelený strom života. Vstup do kláštera je často motivován rodinnými poměry. Nejedna matka se totiž ráda zbaví, aspoň na čas, pubertálně nenasatného krku. Mnich je na tom ovšem výrazně lépe než naši branci. Může zdi kláštera opouštět podle libosti, pokud se ovšem vrátí k večerní modlitbě. Může přijímat návštěvy. Může z kláštera také odejít úplně. A zase se po nějaké době vrátit a usebrat.

Striktně nesmí jen zabít živého tvora, krást, lhát, pít alkohol a souložit. Za to hrozí vyhazov s ostudou. Nejtěžší je kupodivu to první, protože pravidlo se vztahuje na všechny živé tvory včetně komárů. Správně by měli i vodu pít přes sítko, aby náhodou nespokli něco živého, ale to se tedy přiznám, že jsem viděla mnichy pít často a žádné cedáčky nepoužívali.

Na ostatní prohřešky, jako je třeba dotek peněz, zlata, ženy... je pohlíženo sice s nechutí, ale přece jen jako na odpustitelné klopýtnutí. Na rozdíl od křesťanského řádu se mnich vzdělává jen sám pro sebe, nespěje ke kněžství, neučí se křtít, neoddává, neposkytuje poslední pomazání. Praktikující buddhista totiž nic takového nepotřebuje. Cílem buddhismu je nirvána, vyhasnutí, oproštění od žádostivosti, ambicí, lpění.

Zorný úhel Evropanky mi vnutil zásadní námitku. Není to nuda? Buddhista, zvláště ten evropský, se shovívavě usmívá. Asiat úplně nerozumí. Nuda? No vždyt!

V denním kontaktu s buddhistickými mnichy se otázka nořila stále naléhavěji. To, co jsem v kláštorech viděla, totiž nuda byla. A příšerná.

S každodenním buddhismem jsem měla i jiné, praktičtější problémy. Obecně jsou mniši bez ohledu na případné chlapectví chováni ve všeobecné vážnosti. Nemusí stát v žádné civilní frontě, v dopravních prostředcích se nechávají sednout a – rádi těchto privilegií využívají.

I v buddhistické hierarchii je totiž žena pořád o příčku níž než muž. Za normálního světského provozu bych si ničeho nevšimla. Ženy jsou, na rozdíl od islámského světa, vidět a slyšet možná

víc než chlapi. Pravá tvář buddhismu se vyjeví teprve ve chvíli, kdy na scénu vstoupí mnich. Žena by totiž neměla být fyzicky umístěna ve vyšší poloze než on. Třeba na schodech. Nebo v dopravním prostředku. Když jsem nastoupila do autobusu, někdo útlocitný se obvykle zvedl. Pak si však všimli, že opodál sedí mnich, takový skrček, kterého jsem o hlavu převyšovala, a bylo po zdvořilosti. Přemístili mě na nízkou stoličku mezi sedadla, abych proboha nevyčnivala. Stejně houževnatě mě sundávali ze střech veřejných dopravních prostředků, na kterých si smí hovět jen chlapi. Zvenku možná vzbuzují dojem, že místa uvnitř galantně přenechávají ženám. Nevěřte. Nahoře se aspoň dají natáhnout nohy a dýchat.

V ulicích Luang Prabangu jsou k vidění i mnišky. Opět vyholené hlavy, roucha však lila. Nepožívají zdaleka takovou úctu jako muži. Na rozdíl od nich mohou dostávat jen peněžité dary do natažené ruky. Pak musí na trh, nakoupit a uvařit. Ženy do kláštera nevstupují kvůli vzdělání, ale spíš si tím řeší životní krizi. Pohlíží se na ně jako na zoufalce. Výraz pomoci má příchut' soucitu.

Historický Luang Prabang

tvoří jedna dlouhá asfaltová silnice, změt přilehlých, podle počasí buď prašných nebo blátivých uliček a rozlehlá božiště. Buddhovy sochy na vás bafnou na každém kroku, zvláště v lesoparku na úpatí hory. Všechny mají dlouhé ušní lalůčky, které prý zřetelně napovídají moudrost a důvěryhodnost, zlatě nalakované nehty a známý úsměv. Ani gesta nejsou zrovna emotivní, ale těch si na sochách člověk užije dost třeba v Petrohradě.

Pokud jste nasyceni prohlídky chrámů a vůbec buddhismu, stačí v Luang Prabangu jen krůček a ocitnete se v rozehřáté současnosti se vším příjemným i sporným, co přináší.

Hlavní ulice Thanon Xieng Thong má koloniální charakter a díky sevřenosti komorní atmosféru. Střídají se na ní příjemné kos-

mopolitní hospůdky a provizorní výroby ovocných koktejlů se stylovými thajskými či indickými restauracemi, internetové čajovny, obchody se suvenýry, penziony od pajzlů pro batůžkáře po okázalé apartmány, ze kterých je slyšet ruština. Uličky vedoucí k řece nic nepředstírají. Domky spontánně vyrostly na březích koryt, které tu vymlely přívalové deště. Jsou špinavé, asijsky brebentící, chudobné, bezpečné a okouzující.

- Všichni něco dělají. Role nejsou přísně rozděleny. Někteří muži v řece perou prádlo, některé ženy podnikají a k asijským kloboukům nosí saka.
- Na schůdku sedí děda s fajfkou v bambusovém klobouku a vykašlává vnitřnosti. Pak je nacpe zpět do dýmky a znovu spokojeně vykouří.
- Všude je plno slepic. Škubavě přecházejí vozovku, s kdákáním prchají před cyklisty. Na tržišti jsou prodávány už oškubané. V pozadí se tyčí hromada usekaných pařátů. Domorodci si na šupinatých nožkách pochutnávají jako my na hot dog. Hned na vedlejším pultu nabízejí pečené krysy. Opodál netopýry a veverky.
- Míjí mě sotva tříletá holčička. Zkušeně odchrchlá a odplivne.
- Benzinová pumpa. Skrumáž lidí a aut. Jediná hadička. Majitel mopedu si nechává své dva litry načepovat do igelitového pytlíku.
- Na dřevěné terase tvrdě usnulo prase. Nohy má natažené do délky jak skokan do vody.
- Psí bouda a u ní na řetězu opička. Má teplé dlaně a zájem o mé hodinky. Když se bráním, dá mi v rychlém sledu tři facky, pak si přitáhne můj prst k pusince a výstražně kousne.
- Flirtující dvojice. Mladík je připojen na kapačku, kterou si přenáší. Když potřebuje volné ruce, zavěsí baňku na strom.
- Dole u Mekongu jsou domy na kůlech. Na každém trůní talíř satelitu. Na toaletu se musí po dvou žebřících nad vodu. Dál to nezkoumám.

Řeka Nam Kchan

Kdybych se musela rozhodnout, který přírodní úkaz považuji za nejúchvatnější, bude to asi řeka. Kdybych musela říct, jaký typ řeky si představuji, bude to asi horská řeka někde v tropech. A kdyby mi svítli do obličeje a křičeli, možná bych přiznala, že je to řeka Nam Kchan v Laosu.

Je průzračně zelená, má pokojovou teplotu, trčí z ní bochníky ohlazených skal a kypí životem. Neposkvřněna protéká vesnicemi v džungli, aby v Luang Prabangu vyústila do Mekongu, a aspoň na okamžik dodala jiskru jeho tupé, mazlavé síle.

Při procházkách městem jsme si všimli, že k atrakci zdejších dětí patří sjíždět řeku Nam Kchan na pneumatice odněkud z horního města až k ústí. Věku skotačení už jsme se vzdálili, ale je-li třicet ve stínu, netrvá člověk na své důstojnosti zase tak nekompromisně.

Nemáme pneumatiku. To by nevadilo. Problém tkví snad jedině v občasné nedostupnosti řeky z břehu, ba co hůř, v hukotu, jehož zdroj lze mezi skálami vytušit, nikoli však prozkoumat. Zeptat se nemáme koho, ale plavci jsme celkem zkušení... Voda je čistá a teplá, tak konec konců... co se nám může stát, ne? Co? Prohlížíme ústí do Mekongu. Z výšky vypadá docela krotce. Dobře tedy, budiž.

Oblékáme dlouhé kalhoty a trička a vydáváme se proti proudu k mostu. O pár kilometrů výš v novém Luang Prabangu krkolomně sestupujeme k řece. Voda vypadá dost hluboká i na skok, jen se nějak podezřele převaluje. Pevně utáhneme sandály, vyměníme si pohled, ve němž se mísí tíseň s příjemným vzrušením a vrháme se do vln.

Vím, že tímhle líčením mohu vzbudit dojem, jaká jsem to, panečku, dobrodružka. Ne. Na nebezpečné sporty už nemám ani energii, ani odvalu. Mohu-li si vybrat, nechávám adrenalin v klidu a dávám přednost endorfinům. V řece Nam Khan se člověk uklidní během prvního sta metrů. Stačí srovnat vlastní tempo s proudem, poddat se mu, nezápasit, přijmout a člověka další dva až tři kilometry čeká čistá rozkoš a ničím nerušené nadšení.

Tropická řeka v té nejsvědňější podobě. Zelenavá průzračnost, siluety palem narcistně se zrcadlí v hladině, která nám střídavě šplouchá kolem kolen, nebo nad hlavou. Jediné nepřehledné peřeje jsou spíš laškovně než nebezpečné. Míjíme pár plně obsazených pneumatik, osazenstvo přátelsky pokřikuje, nabízí, že by se pro nás ještě místo našlo, ale s díky odmítáme. Jsme rychlejší a svobodnější. Nad hlavou skály, na jejich vrcholech chrámy se spokojenými Buddhy. Když nám spoluplavci naznačují, že by bylo dobré vystoupit dřív, než nás proud vyplivne do Mekongu, smějeme se. Přece se o tu rozkoš nepřipravíme předčasnou opatrností! Kalný, špinavý a hlavně výrazně studenější proud Mekongu po nás hrábl brutálněji, než jsme očekávali. Hned u břehu strmě padá do hlubiny a postavit se prostě nedá. Během několika vteřin se měníme v třísky, unášené ledově špinavým tokem směrem do Thajska. Nasazujeme plnou páru, ale o břeh bojujeme po decimetrech. Na písek se hrabeme asi o tři sta metrů níž, rádi, že vůbec. Ale no tak co. Stačí vystoupit o půl minuty dříve. Městem procházíme mokří jako

myši. Je poledne, ulice i božiště Luang Prabangu jako vymetené, než dojdeme domů, není na nás nitka mokrá. Příště si ještě nějaký ten kilometr nadejdeme.

Ze snobského zápisníku:

Chrámy:

Haw Kham – dříve sídlo laoských králů, ten poslední Savang Vatthana chrám obýval až do roku 1975 (než ho internovali). Nyní muzeum a turistická atrakce. Drahé vstupné, průvodci, hlídači, ostrážito, neživo.

Wat Xieng Thong – na samém okraji pevninského výběžku. Starobylost, turistikou jen lehce šmrncnutá. Nádvoří se stínem stromů, klid, uvnitř ideální prostředí k meditaci. Mozaiky stromu života. Zajímavější mi připadala kaple s urnami královské rodiny. Mísení pohřebních motivů s vnějšími ornamenty, které zobrazují erotické epizodky z Ramajány. Velmi cudně, nutno podotknout. V jednom chrámu je zobrazena středověká představa pekla a ráje. Rozhodně stojí za povšimnutí a ještě lépe za porovnání s jinými v jiných částech světa (například ve Wawelu v Krakově). Zatímco peklo je plné rafinovaných výmyslů a mučení včetně věšení za jazyk, pokud jde o rozkoše, fantazii rychle dochází dech. Málem jediná středověká rozkoš asi bylo plné břicho. Jen výjimečně se vyskytne ještě příslib sexu v postavě nějaké lehké ženštiny opodál.

Phu Si a mnoho dalších chrámů už má podle mého názoru smysl navštívit jen pro zasvěcené nebo aspoň fandy buddhismu. Mně, laikovi, už se slévaly.

S nakupováním bych doporučovala počkat do večera.

Se soumrakem se hlavní ulice uzavře a změní v pěší zónu. Trhovci rozloží koberce se zbožím a rozsvítí lampičky. Improvizované tržiště

má pikantní atmosféru Orientu řezanou Západem. Nakupující, vesměs cizinci, procházejí úzkým koridorem mezi zbožím, tu a tam se sehnou k podrobnější prohlídce, tu a tam projeví zájem, tu a tam se obchod posune až ke smlouvání a někdy je i uzavřen. Za poznáním koloritu asijského tržiště nemusíme jezdit do Laosu, jasně, něco mě tu však přece jen překvapilo, ba nadchlo. Žádné jakoby, žádný globální aušus. Výrobky ze dřeva, polštářky, nebo aspoň povlečení na ně, kůže. Všude se objevuje jednoduchý spirálovitý motiv, který sem asi patří. S úsměvem si uvědomuji, že něco podobného jsem viděla v poslední kolekci Ikea. Tržiště celkem logicky ústí na náměstí, kde každý večer vznikají improvizované stánky s občerstvením. Nabízejí všechno od grilovaného masa po ovocné saláty. Přijede-li vyhledavět z některé sousední země, možná se tu i rozpláčete pohnutím.

